

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Juni/juli 1983

*Lær af fortiden - Lev i nutiden
Virk for fremtiden*

244. - 41. årgang

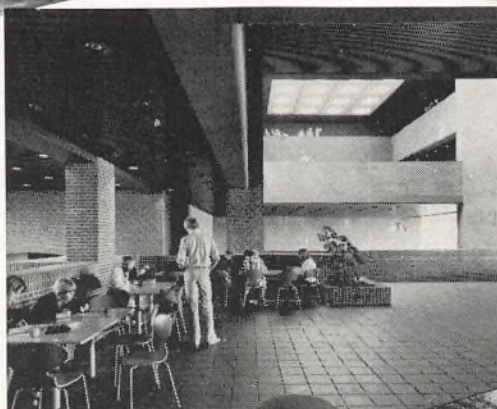
Besøgt på landsmødet

Frokosten indtages
på Bov Kro.

Gråsten smukke
landbrugsskole.

Cafeteriaet på
Duborg Skolen.

Søren Andresen's
gamle gård i Hanved.

Duborg Skolens
store nye tilbygning.

**Medlemsblad for
Dansk Slægtsgaardsforening**
oprettet 5. juli 1941

Redaktion:

Hans Hviid, Fåredammen 11, 5300 Kerteminde,
telefon (09) 32 14 61.

**Kasserer, sekretær og
annonceekspedition:**

Fru Inger Hansen, Bjerggaardsvænget 9, 2840 Holte,
telefon (02) 80 25 37. Postgiro nr. 8 08 31 42. (mellem kl. 17 og 18).

Slægtsgaardsarkivet:

Adresse: H. C. Andersens Boulevard 4,
(2. sal i.v.), 1533 København V, telefon (01) 11 67 20.
Arkivar Margrethe Ransy, telefon (01) 37 73 22,
Arkivaren træffes på arkivet tirsdag og onsdag kl. 14-16
eller efter aftale.

Foreningens revision:

Gdr. Vagn Mathiasen, Langerød, Fredensborg
Økonomikonsulent Peter Schon Andersen,
Nordsjællands Landboforening, Hillerød.

Landsstyrelsen:

LANDSFORMAND: Gårdejer Jens P. Petersen, (R), Thyrasvej 7,
4100 Ringsted, tlf. (03) 61 00 23.

Næstformand: Gårdejer Holger Buch Juul,
Ribevej 13, Ødsled, 7100 Vejle, tlf. (05) 86 50 21.

Gårdejer Peder Møller Frifelt, Frifeltgaard, 6870 Ølgod,
tlf. (05) 24 30 87.

Ovennævnte tre udgør bestyrelsens forretningsudvalg.

Gårdejer Jørgen Skoven, »Skoven«, Asdal, 9950 Hirshals,
tlf. (08) 97 11 66.

Gårdejer Knud Raunkjær, Raunkjærgaard, Knudevej 3,
Lyhne, 6880 Tarm, tlf. (05) 25 00 11.

Gårdejer Peder Larsen, St. Engeborg, Ballingvej 5,
7800 Skive, tlf. (07) 52 24 85.

Gårdejer Poul Ipsen, Paradisgaarden, Ibsker, 3740 Svaneke,
tlf. (03) 99 65 35.

Gårdejer N. Sehested, Herredsvej 2 B, Holmstol,
8883 Gjern, tlf. (06) 87 50 19.

Gårdejer Chr. Thyboe, Kirkemosegaard, 8991 Spenstrup,
tlf. (06) 47 70 87.

Gårdejer Vagn Mathiasen, Solgaard, Toeltvedvej 4, Langerød,
3480 Fredensborg, tlf. (02) 19 38 37.

Formand for arkivudvalget:

Gårdejer Frede Falk Rasmussen, Vestervang - Marrebæk,
Tværvej 5, Marrebæk 4873 Væggerløse, tlf. (03) 87 73 57.

Gårdejer Thomas Dahlmann, Vandlingvej 122, Vanding,
6100 Haderslev, tlf. (04) 52 36 97.

Gårdejer Carl Martin Christensen, Badstrupvej 39, Badstrup,
5484 Uggerslev, tlf. (09) 85 11 74.

Gårdejer Meta Larsen, »Skovvang«, Præstøvej 107,
4640 Fakse, tlf. (03) 82 51 45.

Gårdejer Hans Peder Madsen, »Mariesminde«, Røjrupvej 41,
5550 Langeskov, tlf. (09) 97 23 21.

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, 5350 Rynkeby,
tlf. (09) 39 13 17.

*Formand for bladudvalget.
Æresmedlem af landsstyrelsen.*

Revisor Kr. Foged, København.
Æresmedlem af foreningen.

Udtalelse fra Landsmødet

*En enig forsamling vedtog på
sit landsmøde følgende ud-
talelse:*

250 deltagere i Dansk Slægts-
gårdsforenings årsmøde i
Åbenrå udtaler sin skarpeste
fordømmelse af Folketingets
behandling af lovforslagene
vedrørende rentestøtteord-
ning og jordskattereform og
fremhæver regeringens initia-
tiver i disse sager som udtryk
for en rigtig og nødvendig
lovgivning. Det radikale Ven-
stre og Fremskridtspartiets
holdning til forslagene er helt
uforståelig og viser en stand-
punkttagen der er ude af takt
med virkeligheden. Dansk
landbrug bør med en sam-
fundsindtægt på 36 milliarder
have alle politiske grupper
store bevågenhed, og land-
brugsgerringen med mindske-
de indtægter til den enkelte
udøver og stigende omkost-
ninger må medføre den stør-
ste imødekommenhed i folke-
styrets ledende organer. Det
danske samfunds mange inter-
essekredse er alle bedst tjent
med et landbrugserhverv som
får lettet krisens tryk og bi-
bragt produktionen de bedste
vilkår.

Årsmødet blev en glædelig begivenhed

Godt 200 medlemmer samledes i »Folkehjem« i Åbenrå til dette års landsmøde.

Om søndagen forøgedes skaren betydeligt så landsstyrelsen kan med glæde notere, at over 250 deltagere deltog i mødet.

Kort inden generalforsamlingen åbnedes samledes landsstyrelsen til et møde hvor formanden Jens P. Petersen forelagde en resolution til godkendelse inden den meddeltes medlemmerne til evt. vedtagelse.

generalforsamlingen åbnedes med en velkomst af gdr. Thomas Dahlmann, der stod som vært ved dette års landsmøde. Landsformanden kvitterede med en hjertelig tak og udtalte sin anerkendelse af det store arbejde, der var lagt i tilrettelæggelsen. Der afsendtes telegram til Hds. majestæt Dr. Margrethe.

Efter at fhv. gdr. Torp Friis Møller, Årlev var valgt til dirigent aflagde landsformanden en udførlig beretning, der kan læses andet sted i bladet, ligesom de øvrige beretninger. Beretningen modtoges og blev vedtaget med stor akklamation. Dette gjaldt også de øvrige beretninger fra Slægtsgaardsarkivet og bladet ved henholdsvis Vagn Mathiasen og Peder Møller Frifelt. - Beretningen fra Jens og Anna Jensens Fond havde Bent Bjergskov, der er medlem af fondsbestyrelsen gjort meget ud af, idet han mente tiden var inde til at orientere medlemmerne mere end det hidtil havde været tilfældet - også denne beretning kan i sin helhed læses i bladet.

Sekretæren Inger Hansen fremlagde regnskab og budget - begge dele blev modtaget og godkendt uden kommentarer. - Der var kun valg af revisor i år og det blev genvalg af Vagn Mathiasen og Peter Schou Andersen.

I forbindelse med valg af mødested til næste årsmøde forelå der en indbydelse fra Lolland-Falsterkredsens formand, gdr. Frede Falk Rasmussen. Indbydelsen blev modtaget med tak.

Derefter kunne dirigent og formand afslutte en usædvanlig rolig og stille generalforsamling.

Resten af eftermiddagen gik med at bese »Folkehjem«, hvor det navnlig var den store portrætsamling i den gamle festsal af store sønderjyske personligheder. Her var sparekassedirektør H. P. Jensen, Agerskov en fortræffelig omviser, der med stor kyndighed og ikke uden lune fortalte om disse kvinder og mænd, der alle hver især har gjort en stor indsats i Sønderjyllands historie.

Middag og aftenfest

Kl. 18.00 samledes man påny og til festlige toner gik man til bords. Også her bød landsformanden velkommen og meddelte at årsmødet havde modtaget et takketelegram fra Hds. Majestæt. Der udbragtes et leve og en skål for Dronning Margrethe. Aftenens hovedtaler var fhv. gdr. Torp Friis Møller, der holdt en meget interessant - næsten forelæsning - tale om Sønderjyllands historie. Det var en stor, vægtig og meget vidende tale, som »Slægtsgaarden« har fået tilladelse til at bringe i sin helhed - hvilket af pladshensyn finder sted i næste nummer af bladet.

Under middagen underholdt »Den syngende bonde«, Hans Schmidt sammen med Bodil Rindum, der sang og læste op samt Hans Jørgen Henningsen ved klarinet.

Søndags-udflugt

Søndagen blev interessant og meget givende med flere gode oplevelser. Først tog man til Gråsten til morgenandagt i Slotskirken - det blev til meget mere. Pastor Jens Barfod beklagede dybt at han skulle holde andagt - fortalte om kirken m.m. og tilhørende fik en usædvanlig time, hvor alvor og spøg forenedes i en helhed, som ikke kan gengives, hvorfor vi bringer pastor Barfods indslag i sin helhed her i bladet.

Så gik turen til Gråsten Landbrugsskole, hvor forstander Filt Jensen og frue var et charmerende værtspar. Såvel foredrag som rundvisning blev hilst med begejstring.

Frokosten, der var yderst splendid, blev indtaget på Bov Kro. Værten H. Hemmesen, der er tredje generation på den historiske kro bød velkommen, hvorefter de nu godt sultne gæster tog for sig af retterne.

Over grænsen

Eftermiddagen bød på en tur over grænsen. Fra Kruså kørtes først til Hanved, hvor besøget gjaldt de sydslesvigske bønders formand, gdr. Søren Andresen i Hüllerup. - Vejret tillod ophold i den gamle have. Her fortalte Søren Andresen om gårdens historie, og om dens drift med kvæg (60 kvier). Da kneb for nogle at høre, gengiver vi også denne tale. Et besøg i gårdens stuer var i sig selv en oplevelse med hundredvis af jagttrofæer og med en enestående samling af antikviteter i form af gamle redskaber og husgeråd, som kunne få et museum til at blegne af misundelse. Husets søde frue og to yndige døtre var ciceroner.

Duborg Skolen

Sidste punkt på dagsordenen var et interessant besøg på Duborg Skolen, rektor Fanø og frue tog imod. I den gamle, smukke festsal fortalte rektor Fanø levende og inciterende om denne kulturens og uddannelsens højborg i Sydslesvig. Derefter besøgte man skolen, hvor det ikke mindst var de nye til-

bygninger der i deres storslåethed tog pusten fra de fleste. Ved en tiltrængt hjertestyrkning i skolens cafeteria - der næsten havde en aulas karakter satte man punktum for et par begivenhedsrige dage, der fint falder ind i rækken af årsmøder.

Red.

Årsberetning

*Ved Dansk Slægtsgaardsforenings årsmøde på »Folkehjem« i Åbenrå, lørdag den 28. maj
aflagde landsformanden, gårdejer Jens P. Petersen, Ringsted følgende beretning.*

Vi har oplevet et år med dyb depression og med håb og afmagt og skiftende situationer, sådan som det altid udfolder sig i en krisetid. Og vore tanker skal først af alt gå til de landbokræfter der måtte give afkald og finde sig i en skæbne der gjorde fortsættelse umulig. I et tusindtal er de nu andre steder, og måtte de finde lysten igen på det nye sted og bevare de lyse minder om gode dage, som de havde før de trange kår meldte sig. Og måske kan komme en lysning for de mange familier, så hjem og jord bliver forenelige faktorer igen. Og det er dobbelt tungt, hvis det er generationernes fortsættelse indtil nu der er afbrudt. Slægts-hjem og begivenheder oplevet eller fortalt var en stedse livgivende tilskyndelse til at finde melodien, og til at måle styrken i hverdagens trofaste virke, altid med det mål for øje at gøre godt, som andre havde gjort det. Men det skulle slutte også for slægtsfamilier der gjorde deres bedste, og vi vil herfra lade tankerne gå landet over, med tak i sinde for at der var mange der turde være i første række når investering og nytænkning forekom rigtig, men som altså blev overrumplet af fremmede kræfters verdensomspændende økonomiske transaktioner, som trak nedad og forplantede sig til danske bedrifter. De troede på det de levede med og ville fortsætte den gerning der af forgængere tidligere var grundlagt, også ved dristighed og tro på fremtiden. De få gjorde noget forkert, de mange det rigtige, men overraskede af konjunkturbølger og en sendrægtighed i indenlandske bedømmelse der skyllede fundamentet væk. Det er en lykke at et erhverv har modne og virkelystne unge kræfter, og de findes i dansk landbrug i dag, og det lover godt for kommende dage, selv om det gynger vel meget fra produktionsgren til produktionsgren og fra enhed til enhed. Dansk landboudom bør mødes med åbne sind og en veludviklet virkelighedssans både fra den nære familiekræds og fra de samfundsledere der kan styrke og lette vilkårene, om man vil. Og her er vi så ved omkostningerne, indkomsterne, investeringsmulighederne, rentepolitikken, skattereformerne o.s.v.

Og her strejfer vi lederkredsen, politikerne, organisationsfolkene og herunder interessekræfternes ofte alt for ensidige vurderinger. Vi mangler i alt for høj grad en samfundstilrettelægnings der underbygger alt det der har med privat initiativ og en gennemført personlig uddannelse at gøre. Vi savner respekt for det der ved et eget valg har udviklet sig, uafhængig af statsdirigering og offentlig bedreviden, som mange ofrer til, uden at forstå, at det vågne syn og den enkeltes egne mål altid er det bedste udgangspunkt. Vi trænger til et friere samfund hvor fabrikation og dygtighed kan kombineres, uden at der spørges efter alle detaljer. Og hvor pengenes strøm kan få et friere løb, uden at der skal filtreres og konfiskeres gennem offentlige kasser. -Og her kan vi forhåbentlig sætte vor lid til den nye regering, der bør tegne en liberal profil, så troen på fremtiden får grokraft.

Det skifte vi politisk oplevede i efteråret gav en nødvendig baggrund for et påkrævet erhvervsarbejde der kan sætte sig spor længe. Og der skal lyde en tak herfra for et forstandigt analyserende gruppearbejde på regeringsplan, som var efterspurgt, og som nu erkendes, og som nu kan erkendes, og som bør følges op af dybtgående forandringer over hele samfundsplanet, ud fra et positivt erhvervsigte der igen vil medføre sociale og kulturelle forbedringer på et sundt grundlag.

Det kunne ikke fortsætte med politiske svinkeærinder der udløste stadig større nationale begrænsninger. Vi er på ret vej, og det politiske lederskab bør tilstræbe størst mulig enighed, men bør ikke fravige en kurs der følger heraf. Vi har også i dansk landbrug fået pålagt alt for mange restriktioner gennem tiden, de bør afvikles, hvis de hæmmer både strukturen og evnen til at producere og forbedre økonomien. En mere fri landbrugslovgivning der hæmmer en katastrofal udvikling hvor bygninger og jord skilles i tusindvis af tilfælde hvert år, er nødvendig. Det må blive muligt mere direkte at blive ejer af et landbrug, for derved at opretholde flest mulige bedrifter, selv om antallet af deltidssbedrifter måske øges. Vi er kommet langt nok, og for langt i en udvikling, hvor landet affolkes lidt efter lidt for egentlige udøvere og bosatte med en grundlæggende landmandsinteresse. Vi bør åbne bedrifterne for de der vælger bondens liv, omend måske kun delvis, og have færrest mulige restriktioner og forbud, men jeg vil ikke afvise, at tilgangen til landbruget kan kræve reguleringer, og her må erfaringerne så medføre aktuelle ændringer fra ende til anden.

På skatteområdet er politiske tiltag bydende nødvendige. De letteste adgange til fondshenlæggelser, en omsiggribende gælds-sanerung der sænker rentesatserne, en afskaffelse af jordskatterne som betegner en grov uretfærdighed (og her bør kommunerne gå foran) og en fast prispolitik der i forhold til udland og indland tager sig udgangspunkt i rentabiliteten, bør være de ansvarliges retningslinier. Valutariske svingninger kan forekomme, men produktionens værdi i handel bør aldrig vurderes ud fra indre spekulationsbetonede konkurrenceforhold. Og landbrugsledelserne har her andet at gøre end at tjene lokale interesser. Og det forenede landbrug, sådan som det mødes i mange forsamlinger, bør aldrig dele sig, med det resultat at kagen bliver mindre og økonomien ringere derude det hele begynder. Dette være sagt med løftet stemme til de der afstedkommer en dårligere indkomst end nødvendig. Den indenlandske konkurrence imellem virksomhederne må aldrig have et formål der rammer den der klarer fremstillingen og kvaliteten godt, og vi stiller os uforstående overfor mejeriernes og slagteriernes indbyrdes konkurrence.

Vi venter politiske bud på en bedre fremtid med det første, og kan den nye regering ikke klare dette, bliver den en parantes, og fortjener heller ikke bedre. Men det ser fortrøstningsfuldt ud,

og vi venter på skib med det første. Og vi opfordrer fra dette årsmøde alle politiske kræfter i regering og opposition til at styre klar af skærene, og til at finde den kurs der retter erhvervsvilkårene op ved større retfærdighed, og ved en forståelse for, at den samlede samfundsindtjening får det afgørende skub i rigtig retning, hvis der kan tjenes penge i dagligdagen ved at producere, med alt hvad det indebærer for beskæftigelsen og for en socialt ansvarlig holdning overfor de der bør hjælpes godt.

Og så opfordrer vi til samarbejde - for folkestyrets skyld. Det kan blive svækket til vantrivsel, hvis vi ikke ser en holdningssændering efter årtierne med social kamp, klassetale og partiegoisme. Vi er her ikke for at være modsat andre - næsten altid. Og her på »Folkkehjem« kan vi fornemme hvad sammenhold gav og hvordan styrke og enighed giver resultat. Herfra kan vi med historiens baggrund af kraft og fællesskab sige til nutiden, og direkte til danske politikere og erhvervsfolk: Nu gælder det andet end det snævre, nu er virkelighedens prøve at finde de bedste fælles udgangspunkter og blive sindet til at lade argumentet og den gode vilje tælle mest.

Og dette gælder jo i høj grad stående overfor et år med afgørende begivenheder i europæisk perspektiv. Jeg gør opmærksom på, at vi skal have valg til Europaparlamentet inden vi igen samles til årsmøde, og vigtige pris- og afsætningsaftaler er stadig til EF-forhandling. - Her må vi i dansk landbrug stå sammen, ikke binde og baste vore forhandlere ud fra politiske mindreværdskomplekser som landbrugsministeren blev det, og ikke minde den danske repræsentation af positive folk.

I slægtsgårdene ved vi godt hvorfor fremtidens muligheder og vilkår og indkomst kommer, de kommer ikke fra en politik hvor vi skal fægte os frem på mange markeder, men fra en fælles europæisk tilrettelæggning, selv om denne kan give skuffelser. Et fattigt landbrug præget af alskens mangler vil være en ulykke, og derfor skal vi støtte og styrke en EF-politik og et EF-parlament, hvorigennem man kanalisere den størst mulige indtjening til de flest mulige. Vi bør støtte de europæiske bestræbelser for enhed bedst muligt, og hjælpe så helhjertede europæere vælges ved EF-valget om et år.

Og når jeg nu nævner det alsidige og positive vil jeg gerne også nævne, at jeg tror vi som danske landmænd burde belønne de der tjener samfundsinteresser godt. Der er mange der drager nedad i vor tid, og derfor bør de modsatrettede bestræbelser der søger at højne og virker forstandigt, prises. Hermed være sagt, at vi mangler en erhvervspris som burde gives årligt til en pressemand der kendes for loyal og objektiv sagsbehandling - som fortjent personlig belønning, og også for at modvirke den dramatik der flyder fra alt det sensationsbetonede og somme tider bevidst afslørende på et falsk grundlag. Vi opfordrer landbrugsrådet til at indstifte en erhvervspris for dermed at befordre en mere agtværdig omtale af sager og tendenser.

Lad det være sagt fra dette slægtsgaardsmøde, uden mindre værds kompleks og uden nogen storhedsfølelse, at initiativ og forstand haves i danske bondehjem og travsel og fremgang ønskes, og vil blive forstærket med mulighedernes komme. De der bestemmer, politikere og erhvervsledere, bør se med nutidens øjne på alt hvad der møder dem, og ikke bygge på de holdninger der adskilte før. Det krav kan med rette stilles. Vi er til for at finde udveje, ikke for at skabe hindringer, og danske bondehjem fortjener mest af alt den løftelse der kommer af, at der er forståelse for mulighederne og for hvad der er sundt og ægte under tidernes gang.

*

Denne lidt udførlige beretning om det erhvervsbetonede og aktuelle følges så af en kort omtale af vort foreningsvirke.

Dansk Slægtsgaardsforening har haft et godt år hvor der var enighed og samarbejde i alle led. Vort årsmøde i fjor var en fortræffelig fortsættelse af mange tidligere gode samvær, vi mødte hinanden med fællesskabets rette holdninger, så herlige østjyske områder og landbrug og festede på smuk måde, og jeg hå-

ber dette årsmøde kommer fint ind i rækken af de mange årsmødetræf. Og i årets løb er mange initiativer blevet til samvær der huskes. På Sjælland, på Randerseggen og på Fyn, i Nord-, Midt- og Sønderjylland, på Lolland-Falster og Bornholm har møder, udflugter, teaterbesøg, besigtigelser, naturvandring, præget billedet. Men mange egne har endnu til gode en aktivitet på linie hermed, og vi kunne mødes på landbrug og skoler og ved kulturelle arrangementer meget oftere end vi gør. Jeg opfordrer til at lade tankerne blive til konkrete forsøg flere steder, og det er også nødvendigt, fordi vi på mange egne har en for lille oplutning. Men nu tager Vestjyderne fat, og heraf kan nok hentes nogle erfaringer med det første. Jeg takker landet rundt for ethvert fremstød. Og vi skal have gjort vor forening til en meget alsidig faktor. En lille ting sker i den henseende nu i juni, hvor Slægtsgaardsrejsen til Norge går af. Den bør efterfølges af flere, og i 1984 prøver vi bl.a. at komme til Strassbourg og Brüssel på studiebesøg, og i andre lande kan indtryk hentes. Når de økonomiske vilkår bedres vil slægtsgårdfamilien finde tid til ferie og erfaringsudveksling, og vi bør være meget opmærksomme på at komme med tilbud der åbner for fremmede indtryk. Men også den indenlandske udveksling bør prøves med besøg fra Jylland og omvendt bl.a. På det indre plan er udviklingen forløbet vel, vi er økonomisk blevet meget bedre stillet, hvad vi skal høre om, vi har i arkivet skabt forbedringer og fået en tiltrængt gennemgang ordnet, vort medlemsblad »Slægtsgaardarbejdet« er blevet styrket ved relevante stofbidrag, ved billeder om gamle dage, og ved omfattende redegørelser som kyndige kræfter har stået for - og vort sekretariat har vist sin handledygtighed ved sikker behandling af alt hvad der har foreligget. Vore 2 hovedbestyrelsesmøder, bladudvalgsmøder og arkivdrøftelser er forløbet vel og herfra er udgået forskellige nydannelser. Aktuelle udtalelser er fremsat og tilgæet regering og folketing og offentligheden, og de kendes fra »Slægtsgaarden«.

I den forbindelse vil jeg gerne takke for tilkendegivelsen fra det bornholmske møde, hvorfra man sendte det signal til os, at vi må være aktive og udtale os klart i erhvervssager. Jeg er enig heri, og vi har gjort det så godt vi kunne, og skal være på pletten fremover.

Krisen i vort erhverv har afspejlet sig i medlemstallet, vi har tabt 24 medlemmer i 1982 og har nu 2172 medlemmer. Jeg takker alle for trofastheden overfor vor forening, og beder alle om at holde ud og skaffe nye medlemmer. Vi skal være flere, og budet bør i stigende grad gå til de unge i hjemmene. Og hvis tidstendensen udvikler sig videre skulle det historiske blive noget mere værdifuldt - også for de yngre. Vi bør huske vor forening i mange sammenhænge. Øerne holder medlemstallet godt og vel, men Jylland har tilbagegang, det sidste bør nu snart blive fortid. Vi skal videre overalt i landet iøvrigt.

Jeg takker de der har øvet en meget påskønnelsesværdig indsats over året, og nævner her arkivar fru Ransy, arkivar fru Hald, redaktør Hans Hviid og sekretær og kasserer Inger Hansen, og jeg tænker på udvalgte og deres formænd, og en stor tak går til hovedbestyrelsen hvor et fint samarbejde og en aktiv medleven går op i en højere enhed.

Og sidst takker jeg de nye medlemmer der er kommet til, og beder dem og alle der kender foreningen være anbefalede gesandter, så slægtsgårdarbejdet kan bevares og udbygges for at støtte og værne værdier, traditioner og minder der kan være støttepunkter udi en fremtid vi ikke kender, men som bliver til at holde bedre ud, hvis vi husker det som fædrene har udrættet med tro på, at efterkommerne vil være en solid bastion som ikke svigter et mønster for god optræden og aktiv gerning. Det går ikke og det kan vi heller ikke.

Så slutter jeg denne beretning med at erindre om tidens galsskab, og samtidig minde om de stærke strømninger der afbalancerer og sikrer en agtværdig fortsættelse - trods alt.

Vi ser gadens terror, mediernes terror, græsroddernes terror og det sure sinds terror, Fælledens terror på en 1. maj og en 5. juni, terroren i hjemmene når det ydre forplanter sig til det indre -

når alt og alle kræver sin påståede ret, som oftest minder om uret. Vi ser forureningens hysteri dagligt præsenteret med en appel der tit går for vidt, vi ser fredsbevægelsers terror ensidigt åbenbare, og fra diktaturerne tordner det med skiftevis lokkende og truende toner. Det er godt at vi har forskellige bevægelser med et andet sigte, som under alt det støjende formidler de kontakter der kan bygge bro, og som henvender sig til de mere op-

byggelige kræfter der vil bevare for at udvikle, sådan at der bliver mening med et fællesskab, forgrenet over mange udfoldelser af demokratisk holdbar karakter. En sådan folkelig bevægelse er vor slægtsgaardsforening, og holder vi fanen højt i hus og gård, øver vi en national gerning vi kan være bekendt.

Jens P. Petersen.

Om Jens og Anna Jensens Fond fortalte medlem af Fondsbestyrelsen proprietær Bent Bjergskov

Det er længe siden Jens og Anna Jensens Fond er blevet udførligt omtalt ved et årsmøde, og selv om nogle stadig husker om fonden fra tidligere, vil jeg alligevel i dag gentage noget om fondens tilblivelse og virke.

Fonden fik sin kongelige stadsfæstelse af fundatsen den 22.-8. 1960 og hermed blev et stort ønske opfyldt for fru Anne Jensen, som hermed fik en afslutning på en kontrovers med dagældende jordlove, som forbød samdrift af 2 ejendomme.

Anna og Jens var enebørn fra 2 nabogårde i Koterslev på Nordfyn, hvor der på begge gårde havde været levet et dygtigt landmandsliv og med en sober sans for økonomi var der skabt en solid velstand i begge gårde.

Det dygtige og solide fortsatte også i Jens og Anna's tid, de giftede sig og de 2 nabogårde blev drevet under et, og velstanden blev så grundfæstet at endog det at udfærdige et specielt skøde på Anna's fødehjem ikke var nødvendigt.

Jens og Anna forblev barnløse, og det var for at sikre den driftsmæssige enhed de havde opbygget på de 2 gårde at fonden blev oprettet og hvis vigtigste passus findes i fundatsens prgf. 3, der lyder således:

»Fondens midler anvendes til udlån på rimelige renter og afdragsvilkår til unge landmænd som har vanskeligheder med at financiere ejendomsovertagelse«.

Midlerne kan anvendes såvel ved køb af landbrugsejendom som ved overtagelse af slægtsgårde.

Udlånene vil kunne ske mod mindre sikkerhed eller anden sikkerhedsstillelse end hvad der sædvanlig kræves.

For at sikre disse krav opfyldelse ønskede fondsstifteren en fondsbestyrelse sammensat såle-

des at 2 medlemmer udpeges af Jordlovsudvalget og 1 af Slægtsgaardsforeningen (i øjeblikket er de 2 andre medlemmer også medlemmer af Slægtsgaardsforeningen).

Fonden fik skøde på begge gårde og disse blev nu drevet ved forpagtere indtil 11.-9. 1975, hvor forpagter Jørgen Sørensen fik skøde på de 2 gårdes arealer, da Anna flyttede på et alderdomshjem og det tiloversblevne stuehus solgt.

Herefter kunne fonden begynde at virke og den første ansøgning om lån blev bevilliget den 30.-3-1976 og siden har det gået jævnt med udlån. Fondens ledige kapital blev ret hurtigt udlånt således at der i dag stort set udlånes efterhånden som renter og afdrag indgår, og jeg kan tilføje, at der for tiden er 16 der har fået hjælp til nyetablering eller generationsskift og at de er fordelt over hele landet.

Fondens midler udgør i dag 930.000 kr., men for første gang må vi nu ved denne termin konstatere et tab ved et konkursbo på omkring 30.000 kr.

Jeg vil også tilføje at den sikkerhed et lån hos fonden kræver, ikke skal stå som en barriere for optagelse af andre lån, der ønskes anvendt til driftsmæssige formål.

Administrationen foregår nu i samråd med Bikubens forvaltningsafdeling i Odense og de fører regnskabet og udsteder de nødvendige papirer ved låneoptagelser.

Regnskabet revideres af Landbrugsministeriets Legatilsyn, og der er ikke stillet nogen krav om offentliggørelse af regnskaber.

*Rosenlund d. 25.-5. 1983.
Bent Bjergskov.*

Beretning om Slægtsgaardsarkivet

ved arkivudvalgets formand, Vagn Mathiasen

Der har i årets løb været 31 besøg på arkivet, og der er foretaget 45 folketællingsundersøgelser.

Som jeg meddelte sidste år, er Åse Hald blevet medhjælper ved arkivet, og jeg vil benytte lejligheden til at præsentere Åse Hald for forsamlingen.

I efteråret 1982 fik foreningen en henvendelse fra Bo Johansen, som ønskede at medvirke ved foreningen med slægts- og gårdundersøgelser. I februar lavede vi en aftale med Bo Johansen.

Jeg vil også gerne præsentere Bo Johansen for forsamlingen.

Bo Johansen har lavet 2 undersøgelser, og er i gang med 4. Bo studerer historie ved universitet, og arbejdet for arkivet er fritidsjob.

Medlemmer, der er interesserede i en undersøgelse, henvender sig til arkivet, og bliver så sat i forbindelse med Bo, og man aftaler på forhånd undersøgelsens omfang, og hvor meget, man vil ofre på en sådan.

På Rigsarkivet har der, for nogen tid siden, været en udstilling om Rigsarkivets kilder til forskning i slægts- og gårdhistorie.

Denne udstilling er det lykkedes os, at få tilladelse til en affotografering af, og den er ophængt her i dag.

Jeg fik den sendt fra Rigsarkivet, som en stak løse blade, og et par ark med henvisninger.

Da jeg havde kikket lidt på det, opgav jeg, og inviterede i stedet vore to arkivarer, der er mere perfekte i læsning af gotisk skrift end jeg.

I løbet af et par timer, fik vi i fællesskab sorteret alt materialet, og anbragt det i den rigtige orden. Tove og jeg har også senere fået arrangeret og klippet det op, så det er let overskueligt.

Der er nu mulighed for at udlåne materialet til lokalforeningerne, eller lade det ophænge på landboforeningskontorer eller lignende, i en kortere periode.

I forbindelse med udstillingen, er der udgivet et hæfte, som blev uddelt på Rigsarkivet. Niels Erik Christensen, Kalundborg har dublikeret dette hæfte, og det kan købes hos Inger Hansen, men det er allerede meddelt i Slægtsgaarden.

Det kan vist nu siges, at arkivet fungerer efter hensigten, og jeg vil slutte med at takke arkivarerne for godt og loyal samarbejde.

Vagn Mathiasen.

Slægtsgårdsforeningen i Gråsten Slotskirke d. 29/5 83

Vi lader pastor Jens Barfod få ordet:

Det næsten umulige i den stillede opgave: At holde en kort morgenandagt, indeholdende salmesang og prædiken, der igen skulle rumme en beskrivelse af Gråsten Slots historie med særlig vægtlægning på kirken og dens indretning - samtidig skulle der gerne være en klar linie i det sagte til Slægtsgaardsforeningen og dennes virke - og for mit vedkommende, ja, så skulle der jo også være en eller anden form for evangelieforkyndelse, der kom til udtryk i denne prædiken. - Alt dette skulle holdes indenfor ca. 45 min., da gæsterne jo også gerne skulle have lejlighed til at se sig om i kirken for at verificere, at det sagte også svarer til de faktiske realiteter.

Gråstens forhold til Adsbøl i alder. Adsbøl ældst, hvad kirken vidner om. Har eksisteret nok længe før, der overhovedet har været nogen bebyggelse i Gråsten. Det kan man se bl.a. på kirken, der stammer fra ca. 1200. Navnet Adsbøl fører imidlertid historien endnu længere tilbage. Vikingen Attis ellerSernes sted - det sidste efter min mening mest naturlige. Adsbøl kirkes beliggenhed på det gamle helgensted er typisk for kristendommen - den vil ikke bringe noget revolutionerende nyt, men blot give det enestående et andet og mere rigtigt indhold. Men lad det nu ligge - Adsbøl er altså det oprindelige, og det var da også

så sent som i 1979 at patsoratsnavnet blev ændret fra Adsbøl/Gråsten til det nuværende Gråsten/Adsbøl.

Inden vi går over til at beskæftige os med selve Gråstens historie, vil jeg gerne nævne et citat af den tyske filosof Schiller. Han siger et sted, at verdenshistorien er dommen over verden. Heri kan han have meget ret, men i den forbindelse vi er samlet om her i dag, vil jeg gerne have lov at lave lidt citatfusk ved at bruge Schillers udtryk, men sige det på den måde, at menneskeslægten historie er dommen over menneskeslægten. Forskellen er måske ikke så stor, men det vil fremgå af det, jeg har at sige om kirken og dens udsmykning, at dette udtryk menneskeslægten historie er dommen over menneskeslægten passer bedre end de oprindelige ord af Schiller.

Det første navn man støder på, når man beskæftiger sig med Gråsten Slots historie er navnet Ejbe Ahlefeldt og dennes kone Benedikte. Disse to mennesker boede på Søgård, der dengang var et stærkt befæstet herresæde - vel et af de største i Sønderjylland. Denne Ejbe Ahlefeldt skulle have anlagt eller ombygget et allerede eksisterende jagtbytte, der skal have ligget her, hvor det nuværende Gråsten ligger, nærmere betegnet ved Stængerodde nær den nuværende Gråsten havn. Benedikte og Ejbe Ahlefeldt fik to sønner, Frans og Gregers Ahlefeldt. Disse arvede i

fællesskab det fædre herresæde, men som det ofte er set, så kunne disse to brødre ikke enes - det var forøvrigt kendetegnet for de forskellige søskendeforhold på Søgård, at de havde meget svært ved at komme ud af det med hinanden. Derfor havde man bygget en mur tværs igennem det gamle Søgård, så hver part kunne få sin ejendom. Ved Frans og Gregers Ahlefeldts overtagelse af godset blussede stridighederne imidlertid ud i lys lue, og den yngste af brødrene, Gregers, så sig snart om efter en anden bolig ved siden af sin halve fædrene gård. På denne måde, mener man, er herregården Gråsten opstået, og det skulle være sket i den første halvdel af det 16. århundrede. Denne første Gråsten herregård har ligget noget vest for det nuværende slot på den anden side af slotssøen. Og det var de få fiskere, der boede i Alnor, der jo var ældre end selve Gråsten, navnene kommer af alfernes nor, det skulle være dem, der forrettede det daglige arbejde på herregården.

Gregers Ahlefeldt døde i 1559 som følge af et sår, han havde pådraget sig i et slag under kong Frederik d. 2. i ditmarsken. Han blev begravet i Kliplev kirke, der jo var en betydelig mere anseelig kirke end den lille kirke i Adsbøl.

Efter Gregers Ahlefeldts død arvede hans søn Hans Gregersen Ahlefeldt faderens besiddelser. Denne søn omtales bl.a. som værende til stede ved lenshøjtidelighederne i Odense 1580, da Sønderjylland af Frederik d. 2. tildeltes de 4 hertuger. Denne Hans Gregersen Ahlefeldt døde samme år - altså 1580 og efterlod sig en søn Gregers Ahlefeldt. Denne gjorde Gråsten til sit hovedsæde og inddrog i 1600 bøndergodset i Adsbøl og Fiskbæk. Han gjorde deres jorder til hovedgårdsmarker og henlagde det nærmeste under Gråsten, medens det øvrige kom under avlsgården Fiksbæk - reminiscenserne er der endnu i Gråsten Landbrugsskole. Han skulle have været en meget streng herre, der udpinte bønderne yd meget dagligt arbejde og hoveritjense. Denne Gregers døde som sin far og farfar i en ung alder, og besiddelserne arvede nu hans søn Hans, der skulle have levet fuldstændigt ovne og derved forgældet alle sine arvede besiddelser. I året 1647/48 solgte han det meste til hertug Filip af Glyksborg.

I 1662 efter svenskekrigen i 57 kom Gråsten imidlertid tilbage til slægten Ahlefeldt fra Søgård. Det var Frederik Ahlefeldt, en nevø til Hans Ahlefeldt, der fik mulighed for dette. Frederik var en ualmindelig begavet og højt uddannet mand, der havde rejst meget og stod i det hele taget på toppen af datidens dannelse. Han blev i 1663 kongelig statsholder og forestod i en række år herefter den øverste styrelse af den kongelige del af hertugdømmerne.

Det var hans søn grev Frederik Ahlefeldt den yngre, der byggede det første Gråsten Slot, som lå, hvor det nuværende slot ligger.

Det skulle være taget i brug i slutningen af 1600-tallet. I al fald omtales det, at en særlig slotspræst Johan Paschius indvie-

de slotskirken og han var ansat på Gråsten fra 1695 til 1702.

Gråsten forblev i slægten Ahlefeldts eje i ca. 60 år. Herefter gik det over til Augustenborgerne og mistede derved sin indflydelse, hvad kan man se af, at navnet Gråsten i denne tid gled over fra at have en betegnelse for slottet alene til nu mere at betegne den by der efterhånden er vokset op omkring det.

Nævnes skal det dog, at slottet i 1657 nedbrændte fuldstændigt - bortset fra slotskapellet, og i tiden derefter opførtes det nuværende Gråsten Slot. Kirken er altså det eneste der er tilbage af det oprindelige. Spørgsmålet om hvorfor kirken blev stående og gik branden forbi.

Den nyere tids historie.

Kirken: Menneskeslægten historie er dommen over menneskeslægten, det er egentlig overskriften over det billedgalleri, vi ser foran os her i Gråsten Slotskirke. Men først til selve barokarkitekturen. Rummet er et typisk slotskapel med frit udsyn til alteret, består af skib og kor, næsten lige store. Af inventaret altertavlen og østlige hvælv - forbindelsen mellem fliserne i loft og altergulv, midthvælvet, vesthvælvet - tilsammen en himmelsk vision. - Det mest bemærkelsesværdige er dog de mange billeder - forholdet mellem de nedre og de øvre og hvorfor.

Skulle man med ganske få ord sætte en overskrift over kirken udsmykning, måtte den komme til at lyde noget i retning af »Guds tre tilbud til menneskeslægten«, hav så lige Schillers ord i tankerne: »Menneskeslægten historie er dommen over menneskeslægten. Skabelseshistorien Adam og Eva, livet i paradiset, de vilde dyr o.s.v. til syndefaldet, det første tilbud, som mennesket misbrugte, det andet tilbud kom til Noah, da Gud besluttede at udrydde menneskeheden, men Noah havde fundet nåde for Guds øjne. Han var en retfærdig mand og takkede Gud, og Gud modtog hans takoffer - røgen stiger til vejrs. Aldrig så snart var den steget op, før Noah alligevel misbrugte Guds tillid illustreret ved det sidste billede, hvor Noah beruser sig i vin og omgiver sig med løsagtige damer i sit telt.

Det tredje tilbud fra Gud fik menneskeslægten ved at Gud besluttede at sende sin søn Jesus til Jorden, herom handler billederne i loftet på pulpituret.

Også dette tilbud misbrugte menneskeheden ved at korsfæste ham Langfredag.

På denne måde må vi sande Schillers ord: »Menneskeslægten historie er dommen over menneskeslægten. Men siger så billederne på altertavlen og figurerne, fordi Gud er en kærlig Gud. Så forbarmede han sig endnu engang, og lod Jesus opstå fra de døde, for at fortælle os, at Gud stadig er med os i det ord der lyder først gennem de fire evangelister og dernæst gennem de to mennesker, der dannede den første kirke, Paulus og Peter.

Jens Barfod.

Redaktionelt

Ved gennemlæsning af arkivar Margit Mogensens store artikel om Bønder og selveje i forrige nummer (243) har vi desværre haft besøg af sætternissen, som har muntret sig lidt rigeligt. Vi beklager både overfor forfatter og læsere og bringer overfor de fornødne rettelser, så artiklen bliver korrekt.

*Med mange undskyldninger.
Redaktionen.*

Rettelser:

- til slut i artiklen er der desværre et par fejl, som gør det skrevne totalt uden mening. Det drejer sig om slutningen af næstsidste afsnit (s. 6 i bladet) hvor et »først fra 1895« er faldet ud til total-skade for meningen. I 5.-sidste linie i det sidste afsnit har sætteren tilføjet et »det«, som gør sætningen meningsløs.

Ved besøget i Hanved fortalte Søren Andresen om gården, og det at være dansk bonde i Sydslesvig

Bebyggelsen her, regner vi med, er fra kort før den historiske tids begyndelse, altså ca. 1000 år gammel. Spredte fund af tabte jagtredskaber af flint tyder på det, ligesom vidt fordelte levn efter jernbrænding, fra den tid da jernvindingen blomstrede til eget forbrug og til eksport. Jorden her er meget jernholdig. De beboelser der er ældre, har ligget i strøget langs med hærvejen.

Vor første dokumenterede ejer var Wolf af Frenshagen. Han solgte os i 1421 til Domkapitlet i Slesvig, Under bispens styre havde vi hans foged boende i Hyllerup. I kirkebogen står vor lille by registreret med fire plove, det lyder ikke godt - efter plovpønning. Ved reformationen, der i Sønderjylland blev gennemført med megen voldsomhed i 1527, blev vi naturligvis hertugelige. Det var Sønderborg-/Lyksborglinien, der havde de administrative beføjelser her i Mellemslesvig. Der har dog aldrig været praktiseret livegenskab i denne egn,

Vor familie er rundet af bondeslægter her fra Hanved sogn. Den ældste kendte linie går tilbage til 1692 til Frøslev. Min tipoldefar, som havde et landbrug i Haurup, lå inde ved Slesvigske Fodregiment i Napolionstiden. I Mecklenburg blev hans afdeling revet op, og han blev puttet ind i en svensk enhed. Det huede ham dog ikke, så han deserterede først i februar over den tilfrosne Østersø. Skæbnen indhentede ham dog, han blev fanget og den 23. februar stillet for en standret i sin tilforordnede afdeling. Her blev han frikendt og hjemsendt. Jeg ville brændende gerne vide, hvordan han har båret sig af med det. Da han kom hjem, havde han været borte i 8 år.

Min bedstefar gjorde tjeneste ved Trænet under tilbagetoget fra Danevirke. Indtil våbenstilstanden

lå han i kvarter i Glasergården på Als. I grunden var det hans ældre bror, der var stævnet. Men han lå syg, så min bedstefar tog i trøjen i hans sted. Han var da 16 år gammel, og han blev 95, så det siger sig selv, at han blev en af de sidste veteraner.

Han købte denne ejendom i 1872. Den er på godt 50 ha. Det var vore bedsteforældre, der dyrkede heden og skabte grundlaget for det, vi har idag: Et kvægbrug baseret på familens egen arbejdskraft. Vilkaerne her - de økonomiske - er meget lig dem, der gælder for landbruget i Danmark. I modsætning til den gængse opfattelse iblandt danske bønderfolk, står indtjeningen i tysk landbrug i samme forhold til indtjeningen i det øvrige samfund, som tilfældet er i Danmark.

Når vi flager med Dannebrog, så hjemler den vesttyske grundlov os ret til det. Vi gjorde det på afstemningsdagen den 14. marts 1920. Siden Dronningens besøg i juni måned 1978 viser vi flaget jævnlige. Vor omverdens reaktion er forbavsende positiv.

Mindretallets forhold undergår iøvrigt utrolig forandring. De 100 års undertrykkelse, der løstes op for med København-Bonn erklæringen af 1955, efterfulgtes af en periode med stigende tolerering. Idag er vi stærkt på vej mod almen anerkendelse fra flertallets side. Det gør det sværere at være dansk, fordi det er så let. Samtidig kræver det en styrkelse af forbindelserne over grænsen, for at kunne modstå kulturpresset sydfra. Det er derfor, vi er taknemmelige for jeres besøg.

Søren Andresen.

INDBYDELSE

Medlemmer af Dansk Slægtsgaardsforening samt andre interesserede indbydes til sommermøde tirsdag den 19. juli kl. 18.00.

Man mødes ved Lorenzensgaard i Baasbølbalum, Nørregade 29.

Digegreve Niels Lorenzen fortæller om Marsken.

Kaffe på Slusekro.

P.b.v.

Thomas Dahlmann.

ANNONCE

Ribe og Ringkøbing amtskreds under Dansk Slægtsgaardsforening afholder møde hos gdr. Jørgen Jensen, Møllegaarden. Søvejen 6, Rækken Mølle.

Onsdag den 27. juli kl. 19.30: Kaffebord i Bundsbak Mølle med foredrag og rundvisning ved museumsinspektør Kim Clausen.

Komiteen.

Fra boghylden

Litteratur om Sønderjylland

Fhv. sparekassedirektør H. P. Jensen, Agerskov, fik under rundvisningen på »Folkehjem« i Åbenrå mange spørgsmål om, hvor man kunne læse om sønderjyske slægter og slægtsgårde.

Han nævnte, at Morten Refslund Poulsen i 1949 udgav »Minder«, der skildrer en lang række slægter og gårde i Midtsønderjylland.

I julen 1982 udgav sparekassedirektøren bogen »Før i verden« (I gamle dage).

Minder fra Nørre Rangstrup Herre (Midtsønderjylland), 160 sider, 100 illustrationer. Pris kr. 120,- + porto kr. 10,- Der er endnu et lille restoplæg af bogen, der kan fås enten i Borns Boghandel, 6520 Toftlund, telf. 04-83 11 19 eller direkte hos forfatteren: Aabakken 24, 6534 Agerskov, tlf. 04-83 36 35.

Bogen skildrer f.eks. kendte slægter som Autzen, Refslund, Hørlück, Fausbøl, Ries og Bjørnholm. De omhandlede gårde er f.eks. Fogedgaarden i Roost (540 ha), Mandbjerg (300 ha), Riesernes gård i Stenderup (100 ha), Bjørholmernes gård i Gøtterup (200 ha) og mange andre.

Fra det gamle mejeri

For hundrede år siden skulle hver egn have sin jernbane og hver landsby sit mejeri. På disse områder skete en enorm udvikling i det danske samfund på forholdsvis få år. Omkring år 1900 eksisterede der over tusind andelsmejerier samt 209 privatmejerier og 140 herregårdsmejerier. Kulminationen nåedes i 1930'erne. Mejeriernes hundredårige historie er markeret med bogen »Fra det gamle mejeri« (udgivet af AiO-tryk, Odense), der skildrer tilværelsen som den formede sig omkring mejerierne. De opleves her som læreplads, som hjem, som det lokale centrum og som arbejdsplads fra 1880'erne til vore dage.

Det er en side af det danske landbosamfund, som i dag er ved at forsvinde. Derfor er bogens mange værdifulde iagttagelser et godt bidrag til forståelsen af vor nærmeste fortid. Med nedlæggelsen af omkring 1000 mejerier i de seneste år er der sat punktum for et interessant og betydningsfuldt stykke dansk kulturhistorie, der i bogen genopleves i tekst og billeder.

R.N.

Hverdag og fest på landet

Bogen om »Livet i Klokkergaarden« blev i sin tid til ved samtaler mellem præsten og folkemindesamleren Frederik Lange Grundtvig (søn af N.F.S.G.) og bondesønnen Lars Rasmussen, der havde en knivskarp hukommelse og derfor kunne lægge op til en minutløs gennemgang af gården, dens bygninger, indretning, redskaber og husgeråd samt af arbejdet året rundt inde og ude. Nyt Nordisk Forlag har genudgivet værket og ladet forskere og folkemindesamlere vurdere og uddybe stoffet. Dermed er det blevet et ypperligt og interessant bidrag til dansk landbo- og kulturhistorie.

»Livet i Klokkergaarden«. Kr. 164,- indbundet.

R.N.

Fra arbejdsmarken . . .

(se også side 9)

FYNSKREDSSEN

havde indbudt til sommermøde den 8. juni. Ca. 80 medlemmer samledes om formiddagen på Dansk Husflidshøjskole i Kerteminde, hvor forstander Folmer Bukh tog imod i festsalen. Forstanderen gav en orientering om skolens virke, dels som almindelig højskole, dels som seminarium med uddannelse af husflidslærere. Man besøgte med interesse skolen og elevernes virke. Efter frokost på Kerteminde Marina gik turen til Danmarks største maskinfabrik, der fremstiller landbrugsmaskiner,

Maskinfabriken Taarup i Kerteminde. Assistent i marketingsafdelingen Lasse Skovdal viste rundt sammen med en kollega og man kede sig bestemt ikke under denne interessante rundvisning, der tillige var krydret med en smalfilm om virksomheden. Efter rundvisningen var firmaet vært ved en velkommen kop kaffe. Her blev den 100-årige virksomheds historie ridset op. Det er nu fjerde generation, der ved direktør Axel Larsen og hans kolleger står ved roret.

INDBYDELSER

Slægtsgaardsforeningens Nordsjællandskreds holder sommermøde lørdag den 16. juli.

Vi mødes hos Inger og Henning Hansen, Bjerggårdsvænget 9 i Gl. Holte kl. 13.30 til kaffe.

- Drej af fra Helsingørmotorvejen ved Sandbjerg og køør mod vest ad Gøngehusvej og derefter første vej mod syd, som er Gl. Holtevej. Efter ca. 1 km drejes til venstre af den første sidevej, Bakkefaldet og derefter er Bjerggårdsvænget anden vej på venstre hånd.

Kl. 15 køør vi til Nærum og parkerer bilerne ved stationen.

- Køør tilbage til motorvejen af samme vej som I kom. Køør mod syd og drej fra igen ved Nærum. Køør tværs over i lyskurven og P-pladsen er på venstre hånd.

Her venter en bus på os til Frederiksdal, hvor vi skal sejle på Mølleåen, Lyngby sø og Bagsværd sø. - Vi bliver sat af ved »Sophienscholm«, hvor vi skal se udstillingen »Bevar for fremtiden«.

Kl. 18 køør bussen os på en tur ud til Rådvad, forbi 8 af Mølleåens møller.

Kl. 19.30 spiser vi i Brede Gamle Spisehus.

Efter middagen tager hver især hjem når de har lyst. Man tager »grisen«, d.v.s. skinnebussen til

Nærum station, hvor bilerne holder (man betaler selv for turen med Grisen).

Det hele koster kr. 110,-

Tilmelding til: Signe Jensen, tlf. 02-26 51 10 - Herluf Brogaard Jensen, tlf. 02-32 90 69 - Niels Pedersen, tlf. 02-34 91 13 - Vagn Mathiasen, tlf. 02-19 38 37 - Inger M. Hansen, tlf. 02-80 25 37 - senest den 12. juli.

Venner og naboer er velkomne til at deltage.

Bestyrelsen.

NY KREDS

14. juni holdtes et møde på Borris Landbrugsskole med det formål at danne en vestjysk kreds under Dansk Slægtsgaardsforening. Ca. 40-45 medlemmer besluttede at danne en lokalforening, der fik navnet: »Ribe og Ringkøbing amtskreds«. En komite bestående af gdr. Carl P. Jensen, »Vadgaarden«, Nr. Nebel (fmd), sygehjælper Per Vig, Skjern og gdr. Mads Andersen, Hanning, Komiteen er allerede gået i gang og indbyder til møde den 27. juli (se annoncen side 9).

Til mødet i Borris var proprietær Jacob Højlund indbudt til at holde foredrag. Han holdt et glimrende foredrag, som vi har fået lov til at gengive i næste nummer.

Velkommen til nye medlemmer

Gårdejere Bertha og Egon Andersen,
Pasmergårdsvvej 19,
4750 Lundby.

Gårdejere Emilie og Mathias Bram,
»Østergaard«,
Adelvej 10,
6500 Vojens.

Gårdejer Henning Jørgensen,
Kastrup Skovvej 1,
8530 Hjortshøj.

Gårdejer Orla Kofod,
»Ladegaard«,
Ladegaardsvej 6,
3700 Rønne.

Gårdejere Inga og Ernst Jensen,
»Mosegaard«,
Sjælstoftevej 25,
4895 Errindlev.

Gårdejer Thomas Nørregaard Petersen,
»Havelund«,
Havelundsvvej 3, Rudme,
5750 Ringe.

Gårdejere Erna og Jørgen Lykke Andersen,
»Møllegården«,
Mandelvej 2, Stal,
9310 Vodskov.

Gårdejer Johs. Birkelund Hansen,
Bårdesøvej 104,
5450 Otterup.

Gårdejere Misse og Hans Petersen,
»Sodegaard«,
Sodegade 12,
6100 Haderslev.

Gårdejere Gertrud og Søren Andersen,
Brdstedter Strasse 46,
D 2397 Hanved.

Gårdejere Annemarie og
Gerner Schou-Andersen,
»Maldyssegaard«,
Sallerup,
4750 Lundby.

Gårdejer Morten Bundgaard,
Hesselbjerggaarde,
Herningvej 23,
7800 Skive.

Gårdejere Anna-Mathilde og Eskild Bram,
Grarup Overby 31,
6100 Haderslev.

Frederik Katballe,
Neder Kjærsholm,
8620 Kjellerup.

Gårdejer Povl Andersen,
»Frydenlund«,
Nymarksgyden 1, Nr. Lyndelse,
5792 Årslev.

Gårdejer Jens Peder Nielsen,
Sodegade 16, Sode,
6100 Haderslev.

Gårdejere Rigmor og Hans Bohsen,
»Lindegaard«,
Hejsager Næsvej 121, Hejsager,
6100 Haderslev.

Gårdejer Ingefred Bak,
Kasted Byvej 22,
8200 Århus N.

Gårdejere Anna og Poul Larsen,
»Kullegård«,
Kullegårdsvvej 22,
4780 Stege.

Sigrid Hemmingsen,
Rådhusparken 1,
4873 Væggerløse, Falster.

Ester West,
Italiensvej 1,
4800 Nykøbing F.

Slægtsgaardsforeningens Norgestur

Glade og forventningsfulde steg vi fredag den 10./6. på bussen i Frederiksværk og blev vel modtaget af de to rejseledere Jens Peter Petersen og Hans Hviid. De øvrige deltagere var steget på i Korsør og rejst op over Sjælland.

Velankomne til Hundested mødtes vi med de sidste deltagere, som var kommet med færgen fra Grenå.

Kl. 20.00 sejlede vi fra Hundested med Sandefjord som mål og efter at vi havde fået anvist vore køjer, som senere viste sig at have lidt vanskeligt ved at holde sig i ro, gik vi tilbords og de stegte kyllinger blev sat til livs med for de fleste god appetit.

Desværre viste Kattegat sig ikke fra den pæneste side og sejlturen blev lidt urolig, særlig da vi kom nordfor Skagen.

Da vi om morgenen sejlede ind i Sandefjord skinnede solen og alle var glade og veloplagte; men vi blev sinket af en boreplatform, som var under bugsering i sejlrenden, men det var kunne en oplevelse mere.

Så gik turen op gennem Norge med første stop i Drammen, hvor Egon Tønnesen roligt kørte bussen op gennem »Spiralen« - en spiralformet tunnel med en radius på 35 m og en stigning på 150 m, til en smuk udsigt over Drammen. Et fantastisk ingeniørarbejde, hvor man har fjernet 70.000 m³ sten.

Turen gik så videre til vikingeskibene i musæet på Bygdøy og senere til Fram-musæet. Fritjof Nansen gjorde 3 polarture med skibet »Fram«. Samme sted findes Thor Heyerdahls »Kontiki« og »Ra« i Kontik-musæet. Frokosten fik vi i Søfarts-musæets restaurant.

Om eftermiddagen besøgte vi Frognesparken med Vigelands skulpturpark med 192 skulpturer udført af billedhuggeren Gustav Vigeland. Et imponerende anlæg, som man kun kan fryde sig over. Så gik turen videre mod Valdres og Vaset Sæter, hvor vi ankom om aftenen til en fjældstue og dumpede ind i et bryllupsgilde. Vi gav selvfølgelig brudeparret en ægte dansk hyldest.

Efter en god nattesøvn, i en seng der stod stille og et godt morgenbord tog vi om søndagen på fjældtur og kørte op over trægrænsen. Jens Peter havde lovet os formiddagskaffe; men vi var kommet en uge for tidligt, fjældstuerne havde ikke åbnet til sommersæsonen, men vi nød den norske højfjeldsnatur og samlede god appetit til familien Lidals veldækkede lunchbord.

Mandag morgen startede vi tidligt med medbragte madpakker mod Sognefjord, undervejs be-

så vi Ryfos og Burgund Stavkirke, inden vi efter en dejlig køretur nåede Lærdal, hvor vi spiste den medbragte mad.

Derefter gik vi ombord i færgen og fik en vidunderlig sejltur på Sognefjorden mellem 1000 m høje fjelde med indtil 700 m vanddybde under os. I Årdal gik vi fra borde i en industriby og så begyndte en fantastisk køretur gennem hårnålesving og tunneller op til højsletten med is og sne, hvor der påbegyndtes en vældig sneboldekamp.

Atter gik turen nedad for at opleve skinnende sommervind ved Tyne og Vangesøen og vi vendte hjem til Vaset efter en lang, men pragtfuld tur.

Tirsdag var vi på indkøbstur i Fagernes og i fri-landsmusæet samme sted og om eftermiddagen var der tur til en forsøgsstation.

Onsdag var hviledag som sluttede med en afskedsfest om aftenen, hvor flere af deltagerne viste sig at være i besiddelse af talenter for underholdning af virkelig fin kvalitet, og hvor vi til slut fik en svingom, ledsaget af fjældstuen »altmuligmand«

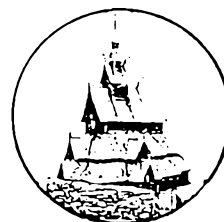
Torsdag morgen tog vi afsked med Vaset Seter Fjældstue og værtsfolkene og alle var enige om, at vi havde fået en hel enestående og venlig opvartning.

Turen gik derefter mod syd og undervejs så vi Kongsberg Kirke, et enormt bygningsværk, med plads til 3000 mennesker, som påbegyndtes 1740 og indviedes 1761 og skulle betjene de ansatte i sølvminerne.

Klokken 20 afgik færgen fra Sandefjord i dejligt solskin og vi fik en behagelig hjemtur over Kattegat. Næste morgen gik vi i land i Hundested efter en behagelig veltillrettelagt ferietur, med en god ledelse, en dygtig chauffør og et særdeles behageligt rejseselskab, som det havde været en fornøjelse at være sammen med.

En virkelig succes for Slægtsgaardsforeningen som bør blive gentaget næste år.

V. M.

Burgund Stavkirke.

Ved afslutningsfesten for Norgesturen læste en af deltagerne, Kathrine Jepsen fra Als, nedstående smukke digt, som vi med glæde bringer.

Det gamle træ fortæller

*Jeg started' livet som et lille frø,
blev lagt så blødt i jordens våde skød,
mit selskab det var orm og andet kryb
i muldens bløde, sorte, klamme dyb.
Jeg sundede mig lidt og svulmede op,
føjte livet spire i min krop.
Ved vårtid varmede så solens guld
og livet spirede i sorten muld,
det første blad var ikke fuldendt gjort
- jeg drømte om at blive noget stort,
voksed' op og sugede mig fuld
af regnens grøde og af solens guld,
blæstens kolde susen gav mig kraft,
i mig randt de skønne væksters saft.
Jeg stod fast i solskin og i månelys,
i hedens stund og frostens kolde gys.
I min stolte top med spil af lys og skygge,
fuglefolket lune reder bygged'
jeg bævede når der var ruget unger
med åbne gab og med en evig hunger
og ønsked' mindeligt i stormens sus
at skærme ungerne det lune hus.
Af larver, mine kolde blade blev gnavet,
mens vækst og alder stammebarken garved'.
- Jeg skuede rundt i verden, op og ned,*

*forunderlige ting jeg fik at se.
Puslinge som stavrede de første skridt, voksed' op,
hvor håret det blev hvidt,
jeg stadigvæk stod på min plads og knejste,
da de for sidste gang forbi mig rejste
og kærlighedens væsen gav jeg skygge,
forventningsfulde unges glade lykke.
- Jeg hørte buldren fra kanoners kugler
og føjte vingesus af vise ugler,
mens slægter fulgte slægter immervæk,
jeg voksed' videre i sol og træk.
- Mit bladkredsløb det havde evigt spil
og jeg, jeg bare stod her og var til.*

*Nu ligger jeg i græsset med et sidste suk,
blev fældet af savens og af øksens hug,
får måske et andet liv - hvem ved,
som gavntre bruges nok mit gamle ved.
- Men i min top skal aldrig mere fugle synge,
grene varsomt med en lille rede gyng,
jeg fyldte ud en plads, var skygge, læ,
er nu kun et fældet gammelt træ,
tilbage til den jord, hvorfra jeg kom
og pladsen min - ja den er bare tom.*

Kathrine Jepsen.

Glade rejsedeltagere venter på båd for at tage hjem fra 8 dage i de norske fjelde.

De gamle billeder . . .

*Husmandsbrug Rynkeby He-
stehave.
Indsender: Gårdejer Johanne
Pedersen, Hallinggaard, Ryn-
keby ved Ringe.*

Jens og Anna Jensens fond...

udlåner penge til unge landmænds etablering, også ved generationsskifte. Årlige ydelse uden kurstab for tiden 12 procent, hvoraf 9 procent er rente. Henvendelse til:

Proprietær Bent Bjergskov, Rosenlund, Rynkeby, telefon (09) 39 13 17.

Henvendelse til fonden skal være indsendt senest 1/6 eller 1/12 hvert år.

KÆRNE-REJSER 1983

4.-10. juli: NORDKAPTUR.
SVERIGE - NORGE -
FINLAND.

15.-22. juli: NORGESTUR.
OSLO - SJUSØEN -
LILLEHAMMER.

24.-30. juli: TYSKLAND - ØSTRIG - 27. sept.-1. okt.: BORNHOLM,
ITALIEN - LICHTENSTEIN - Østersøens perle - med
SCHWEIZ - Den store alperegise. ophold i Gudhjem.

SKRIV ELLER RING EFTER PROGRAM

Thyrasvej 7 . 4100 Ringsted . Tlf. 03 61 00 23

Slægtsgårdsarkivet meddeler nye priser:

Udarbejdelse af Slægtsgårdsdiplom . . kr. 150,-

Folketællingsundersøgelse . . . . . kr. 60,.

Arkivudvalget.

Alle medlemmer
bør have . . .

Fås på sekretariatet,
hos redaktøren samt
hos kredsformændene.
Pris 20 kr.

Det ny emblem

Vi skaffer penge til gårde.

København: Jarmers Plads 2
1590 København V. Tlf. (01) 12 53 00

Århus: Åboulevarden 69,
8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00

Herning: Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00

Afd. kontor i Ålborg: Algade 38,
9100 Ålborg. Tlf. (08) 12 53 00

Afd.kontor i Odense: Jernbanegade 16
5000 Odense. Tlf. (09) 12 53 00

Kreditforeningen Danmark

Skaf foreningen nye medlemmer!

Undertegnede foreslår, at nedennævnte får tilsendt materiale om Dansk Slægtsgaardsforening og opfordres til at blive medlem:

_____ Titel

_____ Navn

_____ Postadresse

_____ den 19

_____ Underskrift

Ønsker man ikke at klippe i bladet, kan forslag indsendes til sekretariatet på alm. postkort.

Skattemæssig rådgivning
Økonomisk rådgivning
Selvangivelser
Generationsskifte
Vejledning ved
ejendomshandler
Regnskab og revision

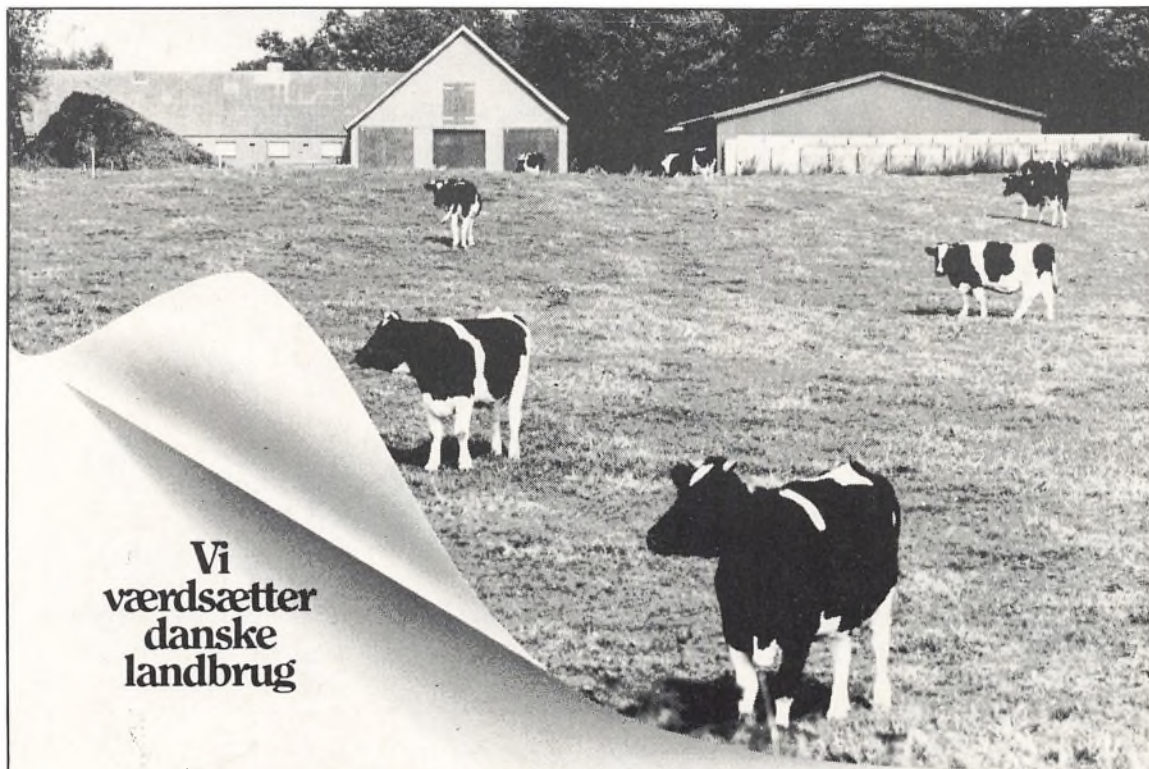
Speciale: Landbrugsregnskaber
- 20 års erfaring.

Regnskabsfirmaet

K. POULSEN WINTHER

Agronom - Buen - 9800 Hjørring

Tlf. (08) 92 52 88 Privat: (08) 99 83 22

Vi værdsætter danske landbrug

Kreditforeningslån til investeringer, generationsskifte og andre formål optages i Forenede Kreditforeninger og i Jyllands Kreditforening.

Og det er ikke nogen tilfældighed, at det er sådan. Gennem mange års arbejde med vurdering af dansk jord har vi fået et erfaringsmateriale, der kommer dansk landbrug til gode hver eneste dag.

Derfor er De sikker på faglig ekspertise og solid dømmekraft, når De låner i kreditforeningen – og det gør hovedparten af de danske landmænd.

Lånegrænse

De kan optage lån inden for 45% af ejendommens kontante værdi, og besætning og driftsinventar kan medbelånes.

Traditionelle lån

Traditionelle lån er lån, hvor ydelsen er konstant gennem hele lånet løbetid. Disse lån kan optages til alle formål.

Løbetiden er maksimalt 30 år.

Indekslån

Lån til nyopførelse samt om- og tilbygning af landbrugsejendomme, herunder stuehuse, kan ydes som indeksslån.

Løbetiden er maksimalt 30½ år.

Ydelsen på indeksslån er mindre end på traditionelle lån i starten og større senere hen. Ydelse og restgæld på indeksslånet vil blive reguleret to gange årligt på basis af den halv-årlige procentvise ændring i nettoprisindekset.

Tal med kreditforeningen

Men de nøjagtige oplysninger om Deres lånemuligheder får De ved at ringe til kreditforeningen eller ved at henvende Dem til en af vore landbrugsdyndige vurderingsinspektører.

Har De lyst til at læse nærmere om låne-reglerne, kan De bestille vor landbrugs-brochure, der fremsendes fra dag til dag.

I Jylland

**JYLLANDS
KREDITFORENING**

6100 HADERSLEV: Åstrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 RINGKØBING: Heringsvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 VIBORG: Sct. Mathiasgade 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 AALBORG: Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 ÅRHUS-VIBY J.: Kongsgårdsvej 6. Tlf. (06) 14 88 00

– og på øerne

**FORENEDE
KREDITFORENINGER**

Fynsområdet:

Mageløs 2, Postboks 343,
5100 Odense C - Tlf. (09) 11 77 77

Området øst for Storebælt:

Otto Mønstedts Plads 11, Postboks 333,
1503 København V - Tlf. (01) 15 34 94